

Şadan Eren (Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı ve TOBB Yönetim Kurulu Üyesi)

“Türk Firmaları Nanoteknoloji Konusunda Geç Kalmamalı”

Toplum olarak yeni, yaratıcı ve fark yaratabilen fikirleri sürekli teşvik etmek zorundayız. Bilimi esas alan teknoloji üretimi ve yenilikçilikle daha gelişmiş ve güçlü bir Türkiye için hepimize önemli görevler düşüyor

Türk firmaları teknolojiye ulaşımında önemli bir araç olan nanoteknoloji konusunda geç kalmamalı ve firmalar bu teknolojileri kullanmak için kendilerine gelmelerini beklememeliler. Teknoloji onlara gelmesin, onlar teknolojiye gitsinler. Karadeniz Bölgesi ve özellikle Trabzon, arazinin sınırlı olduğu bir yerdir. Bu nedenle bölgemizde ve ilimizde ağır sanayinin gelişimi zordur. Ancak teknoloji odaklı firmaların bu bölgede oluşması ve yaygınlaşması, bölgenin rekabet gücünün artmasına ve bölgede işsizliğin giderilmesine katkıda bulunacaktır.

● Türk Sanayisinin geleceği açısından inovasyonun önemi nedir?

Artık ekonominin güvenilebilirliğinde, değişen dünya düzeni ile ekonomimize gelen pek çok yeni ama olmazsa olmaz faktör etken olmaktadır. Bu değişim sürecinde özellikle üç faktör ön plana çıkmaktadır. Bunlar hız, odaklanma ve inovasyon faktörleridir. Hızla globalleşen dünyada, “Büyük balığın küçük balığı yeme” devri bitmiş, hızlı olanın, yenileşmeyi kabul edenin başarılı olma devri başlamıştır. Üretim teknolo-

jilerinin büyük bir hızla geliştiği günümüzde sanayi kuruluşları, mevcut rekabet güçlerini gelecekte de koruyabilmek için sürekli bir yenileşme süreci içindedir. Bugünün koşulları içinde, Türkiye'nin küresel rekabette ayakta kalabilmesi için, esnekliğe ve yeni teknolojileri kullanabilme kapasitesine sahip olması bir zorunluluktur. Bunun için de, kısa sürede yenilikçi üretim sektörlerine yönelmek, geleneksel yapının hakim olduğu sektörleri daha modern üretim tarzlarına yönlendirmek gerekiyor. Türkiye'de bugünün şartlarında mevcut ileri teknolojileri kullanabilen, yenilikçi şirketlerin sayısının artırılması da önemli bir etken olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle, sanayimizin yüzde 98'ini oluşturan ve halen geleneksel üretim yöntemi ile çalışmaya devam eden KOBİ'lerimizi teknolojik ürün ve üretim yöntemlerini kullanmaya cesaretlendirmek en büyük hedefler arasındadır. Sanayicilerin ar-ge'ye dayalı ihtiyaçlarının, üniversite bilimselliği kapsamında çözüme kavuşturulması, “inovasyon ve ar-ge'nin önemini kavramış kendi teknolojisini üreten ve satan, rekabet gücü ve refah seviyesi yüksek bir Türkiye” vizyonuna önemli katkı sağlayacaktır.

● Trabzon ve bulunduğu bölge açısından sanayi alanında inovasyonel bir gelişim düşünüyor mu?

Bir bölgenin kalkınması, ekonomik olarak büyümesi ve rekabet gücü kazanması, o bölgede faaliyet gösteren firmaların inovasyon yapma yeteneklerine bağlıdır. İnovasyonda, bilgiye erişim ve insan kaynaklarının niteliği büyük rol oynar.

Bu nedenle, her bölgenin özelliğine göre inovasyon politika ve stratejilerinin oluşturulması gerekir.

Karadeniz Bölgesi'nde; Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinden biri olan Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin varlığı teknoloji üreten firmalara ar-ge desteği sağlamaktadır. Trabzon da bu anlamda bir biyoteknoloji firması çalışmalarını sürdürmektedir. Yapımı devam eden Trabzon Teknokent'in tamamlanmasıyla, teknoloji üretme ve inovasyon odaklı firmaların sayısını artacaktır.

Ayakta kalmak ve rekabet etmek için alıcıların ürünlerimizi tercih etmelerini sağlamalıyız. Tercih edilmek için ürünlerimize eklediğimiz özellikler inovasyondur. İnovasyon bir şirketin daha yüksek kâr marjı kazanmasına neden olsa da bunun ne kadar süreceğini tahmin etmek imkânsızdır. Günümüzde gelişen teknolojinin, değişen müşteri isteklerinin, bilgiye ve teknolojiye kolaylıkla erişen rakiplerin inovasyonu taklit etme becerilerinin hızlarını düşünürseniz, tek bir inovasyonla elde edilen rekabet avantajının ne kadar kısa sürebileceğini tahmin edebilirsiniz. Bu nedenle, bu konuda da süreklilik sağlamak ve sürekli olarak inovasyon yapmak gerekir.

● Türk Sanayisi'nde inovasyonun gelişimi ve nanoteknolojinin kullanım boyutlarını değerlendirilebilir misiniz?

Nano teknoloji son yıllarda hızla gelişen bir alandır. Özellikle biyoteknoloji, daha kaliteli malzeme üretimi, vb. alanlarında nanoteknolojinin çok önemli olduğu gerçeği birçok gelişmiş ülkeyi bu alanda programlar yapmaya yöneltmiştir.

Nanoteknoloji Amerika, Japonya ve AB de devletlerin en çok fon ayırdığı araştırma alanıdır. Küresel rekabette üstünlüğün yolunun teknolojik üstünlükten geçtiği gerçeği, bu alanda üretilen projelerin ve çalışmaların sayısını artırmıştır. Son yıllarda ülkemizde de bu alanda araştırma grupları oluşmuş, projeler üretilmiş ve bu alan, araştırmaya destek veren kurumların öncelikli destek alanlarından biri olmuştur. Türk sanayisi teknolojiyi dışarıdan almayı tercih ediyor. Bu yanlış bir yaklaşım. Kimse en ileri teknolojiyi satmaz. Bu nedenle dünyayla rekabet gücünüz olmaz.

Nanoteknoloji adı verilen bilimin bu yeni keşfi ile hayatın birçok alanında karşılaşabilmek mümkün. Dünyada son on yıldır ABD ve Japonya'nın başı çektiği araştırmalar ile hayat bulan nano teknoloji, Türk şirketlerinin de çekim alanı içine girmeye başladı. Bugün gelişmiş ülkelerin günlük yaşamının birçok alanına adapte ettiği nanoteknoloji, Türk şirketlerinin ise ancak son yıllardaki yatırım ajandasında yer buluyor.

AB'nin İnovasyon Stratejisi

AB Genel Sekreteri Büyükelçi Oğuz Demiralp, OECD araştırmalarına göre gelişmiş ekonomilerde son otuz yılda gelişen büyümenin yarısından fazlasının kaynağının ar-ge ve inovasyon olduğunu söyledi. Çeşitli araştırma sonuçlarına dikkat çeken Demiralp dünyanın en yenilikçi ülkeleri olarak Japonya ve ABD'nin ortaya çıktığını belirterek şöyle konuştu: Toplam ar-ge harcamasına bakıldığında, Japonya ve ABD sırasıyla GSYİH'den yüzde 3,2 ve yüzde 2,6'lık ayrılarak sıralamada AB önünde yer almışlardır. AB'nin halihazırda ayırdığı pay yüzde 1,9 mertebesinde. 2005 yılında başlatılan "Gelişim ve İstihdam İçin Lizbon Stratejisi" Avrupa'nın düzenleyici ve ekonomik çerçevesini yeniliğe daha yatkın hale getirmeyi hedeflemiştir. Bu hedef, araştırma ve geliştirme (ar-ge) harcamalarının GSYİH'nin yüzde üçü olması ve bunun üçte ikisinin özel sektörden gelmesini mümkün kılacak tedbirlerin alınması amacıyla da içermektedir. Bu hedeflerin yakalanması açısından Yedinci Çerçeve Programı ile rekabet edilebilirlik ve yenilik programı önemli araçlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bunların bazıları şu şekildedir:

- Yeniliğe yatkın bir toplum oluşturulması için eğitim yatırımlarının artırılması.
- Avrupa Teknoloji Enstitüsü'nün kurulması.
- Araştırmacılar için rekabetçi bir iş piyasasının oluşturulması.
- Üniversiteler, kamu araştırma kurumları ve sanayi arasında bilgi transferinin desteklenmesi.
- Avrupa uyum politikasının bölgesel yenilikçiliği desteklemesi.
- Ar-ge konusunda yeni bir devlet yardımı çerçevesinin oluşturulması ve ar-ge yatırımları için vergi teşvikleri uygulanması.
- Patent ve fikri mülkiyet alanında yeni stratejilerin oluşturularak yeni fikirlerin doğuşunun kolaylaştırılması.

Öte yandan, araştırma temelli ve sanayi kümeleme (clustering) yaklaşımı da yine AB'nin son dönemde ABD ile rekabet etme çabası içinde ele aldığı ana temalardan birini oluşturmaktadır. Bölgesel kümeler (regional clusters) perspektifinden bakıldığında yeni on üye ülkenin kapasite olarak eski ülkelere yakın bir tabloya sahip olduğu görülmektedir. En kapsamlı büyüklükteki kümeler Polonya, Çek Cumhuriyeti, Litvanya, Slovenya ve Letonya'da olmak üzere, bu ülkelerde 367 bölgesel küme kayıtlı olup, yaklaşık altı milyon kişiyi istihdam etmektedir.

AB'nin yenilik alanında hem mevzuat ve politikanın geliştirilmesine hem de uygulamaların desteklenmesine önemli bir katkıyı da "Europe Innova" girişimi sağlamaktadır. Bu girişim yenilikçi ürün ve hizmetlerin Pazar potansiyellerinin artırılmasını hedeflemektedir. Bu ürün ve hizmetler ilk aşama olarak altı grupta toplanmıştır. E-sağlık, koruyucu tekstil, sürdürülebilir yapı, geri dönüşüm, bio-temelli ürünler ve yenilenebilir enerji. KOBİ'lere yönelik destek hizmetleri de verilmektedir. Yenilik Aktarım Destek Hizmetleri Ağı (Innovation Relay Centre) yeniliği ve ulusunun teknoloji işbirliğini "İhtisaslaşmış İş Destek Hizmetleri" çerçevesinde teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu merkezler öncelikli olarak teknoloji yönelimli KOBİ'lere yöneliktir. Ancak büyük işletmelere, üniversitelere, araştırma kurumlarına, teknoloji merkezlerine, yenilik ajanslarına da hizmet sunmaktadır. Bu merkezler son beş yıl içinde 55 bin işletmeye destek sağlamıştır. 27'si AB üyesi ülke olmak üzere 33 ülkede; İzlanda, İsrail, Norveç, İsviçre, Türkiye (iki adet), Şili, olmak üzere toplam 71 yenilik aktarım merkezi bulunmaktadır. Bu yenilik aktarım merkezlerinin çoğu ticaret odaları, bölgesel kalkınma ajansları, üniversite teknoloji merkezleri konsorsiyumlarıncı işletilmektedir.

AB Komisyonu'nun inisiyatifince başlatılan ve aralarında Türkiye'nin de (Eskişehir, Mersin) yer aldığı 235 üye bölgenin bulunduğu Avrupa'nın yenilikçi bölgeler (Innovating Regions In Europe) ağı da yine inovasyon politikalarını geliştirerek ve ortak işbirliği ve öğrenme platformu yaratarak Avrupa bölgelerinin küresel rekabet edilebilirliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.